

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв

Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота на здобуття
другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 012 Дошкільна освіта
на тему

**«РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ І ФАНТАЗІЇ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ КОНСТРУЮВАННЯ»**

Виконала:

Студентка VI курсу, 63 групи

Спеціальності 012

«Дошкільна освіта»

Пономаренко Юлія Володимирівна

Науковий керівник:

д. пед. н., професор

Стрілець Світлана Іванівна

Роботу подано до розгляду « ____ » _____ 20__ року.

Студентка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри
дошкільної та початкової освіти протокол № _____ від « ____ »

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОЇ УЯВИ І ФАНТАЗІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ШЛЯХІВ ЇЇ РОЗВИТКУ.....	9
1.1. Творча уява дітей старшого дошкільного віку.....	9
1.2. Конструювання як засіб розвитку творчої уяви і фантазії у дошкільному віці.....	20
Висновки до першого розділу.....	32
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ І ФАНТАЗІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	34
2.1. Моніторинг стану розвитку творчої уяви дітей-старших дошкільників..	34
2.2. Фактори, що впливають на розвиток творчої уяви та фантазії дітей-старших дошкільників.....	46
Висновки до другого розділу.....	53
ВИНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток творчої уяви та фантазії старших дошкільників є актуальною темою, і методи та засоби їхнього розвитку активно досліджуються та впроваджуються в практику дошкільної освіти.

Старші дошкільники - це діти віком від 5 до 6 років, які перебувають у передостанньому етапі дитинства перед шкільним віком.

У цьому віці вони активно розвивають свою творчість, уяву та фантазію, формують свої інтереси і вподобання, навчаються спілкуватися та взаємодіяти з оточуючим світом.

Важливою складовою їхнього розвитку є ігрова діяльність, яка сприяє розвитку уяви, творчості, соціальних і комунікативних навичок. Для старших дошкільників важливо мати можливість досліджувати світ, використовуючи свою уяву і фантазію, що сприяє їхньому розвитку та підготовці до шкільного навчання.

Творча уява - це здатність людини створювати нові, оригінальні та неочікувані ідеї, образи, концепції, вирішувати проблеми та завдання, які вимагають нестандартного підходу. Це важлива складова креативності, яка дозволяє людині розвиватися, досягати нових вершин у різних сферах життя, зокрема у наукових, технічних, мистецьких і громадських сферах.

Творчість дітей - це здатність дитини вільно та нестандартно мислити, висувати нові ідеї та знаходити неочікувані рішення проблем. Вона проявляється в різних формах, таких як малювання, ліплення, конструювання, вигадкування ігор, написання оповідань та інше.

Творчість дітей є дуже важливою для їхнього розвитку, оскільки вона допомагає розвивати креативність, уяву, абстрактне мислення, проблемне мислення та інші навички, які можуть бути корисними у подальшому житті.

Крім того, творчість може допомогти дітям виявити свої таланти та захоплення, що може стати основою для майбутньої кар'єри.

Одним з важливих аспектів розвитку творчості дітей є створення сприятливого середовища, що спонукає до творчого процесу. Для цього можна використовувати різні методики та техніки, такі як конструювання, малювання, ліплення, ігри з розвитку уяви та інші.

Також важливо стимулювати дітей до вираження своїх думок та ідей, підтримувати їх у розвитку творчості та показувати, що кожна ідея важлива та має право на існування.

Творча уява розвивається у дітей з раннього віку і є важливим елементом їхнього розвитку. Розвиток творчої уяви пов'язаний з розвитком фантазії, уваги, спостережливості, пам'яті, мислення, мовлення, соціальної і комунікативної компетентності.

Фантазія - це здатність уявляти і створювати образи, які не мають прямого відношення до реальності. Це можуть бути уявні світи, істоти, події або предмети, які можуть бути вигадані або відтворені відомими засобами.

Фантазування є одним з проявів творчості та допомагає людині вирішувати проблеми, розвивати нові ідеї і вражатися світом. У дітей-старших дошкільників фантазія є дуже важливою, оскільки вона допомагає їм у розвитку творчої уяви, допомагає відчувати себе вільною та самостійною. Фантазування допомагає дітям розвивати свої мовленнєві, соціальні та когнітивні навички, що є дуже важливим у перші роки життя.

Проблема розвитку творчої уяви дітей є актуальною тим, що цей психічний процес є основним компонентом будь-якої форми творчої діяльності дитини, її поведінки загалом. Уява виступає не тільки передумовою успішного оволодіння дітьми нових знань, а й є умовою творчого перетворення наявних у дітей знань, сприяє саморозвитку

особистості, тобто у значному ступені визначає ефективність навчально-виховної діяльності у дошкільному закладі.

Конструювання - це важлива діяльність для розвитку творчих здібностей та уяви дітей. Воно допомагає розвивати моторику, логічне мислення, увагу та пам'ять. Однак, конструювання також може бути ефективним засобом для розвитку фантазії та творчої уяви старших дошкільників. Ось кілька способів, якими це можна зробити:

Розвиток творчої уяви і фантазії старших дошкільників є одним з ключових завдань дошкільної освіти в Україні. Конструювання може бути використано як ефективний засіб для досягнення цієї мети.

Українська дошкільна освіта передбачає використання конструювання в навчальному процесі.

Питання розвитку творчої уяви досліджували Л. Виготський, О. Дьяченко, Л. Виготський, В. Давидов, О. Духнович, О. Дьяченко, О. Запорожець, Д. Ельконін, О. Потєбні, Т. Рібо, С. Рубінштейн, С. Русова, К. Ушинський та ін.

Проте це питання можна досліджувати і далі, адже покоління змінюються і потреба в нових формах і методах роботи зростає. Саме тому темою для дослідження було обрано «Розвиток творчої уяви та фантазії старших дошкільників засобами конструювання».

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та практичне дослідження особливостей розвитку творчої уяви і фантазії старших дошкільників засобами конструювання.

Завдання дослідження:

- дати характеристику поняттю творчої уяви дітей старшого дошкільного віку аналізуючи методичну та психолого-педагогічну літературу;
- описати конструювання як засіб розвитку творчої уяви і фантазії у дошкільному віці;

- дати характеристику моніторингу стану розвитку творчої уяви дітей – старших дошкільників;
- запропонувати ігри та вправи для розвитку уяви та фантазії.

Об'єкт дослідження: освітній процес розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: використання засобів конструювання при розвитку творчої уяви і фантазії.

Методи дослідження:

- теоретичні: узагальнення, синтез, систематизація наукової інформації;
- емпіричні: спостереження, методики оцінки рівня розвитку мислення та пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшому дослідженні питання розвитку у дітей старшого дошкільного віку фантазії та уяви з використанням конструкторських засобів.

Практичне значення роботи полягає у розробці посібника з LEGO конструювання для працівників дошкільних закладів, батьків.

Апробація результатів дослідження відбулася в процесі участі у Всеукраїнській онлайн – конференції з міжнародною участю «Стратегії та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації» (м. Чернігів, 30 травня 2023 р.).

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано тези доповіді: тези Ю. В. Пономаренко Особливості застосування конструкторів LEGO для розвитку творчих здібностей старших дошкільників. *Стратегії та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації*: зб. матер. Всеукр. наук. онлайн- конф. З міжнародною участю. Чернігів: НУЧК ім. Т. Г. Шевченка. 2023. С.

Експериментальна база. Дослідження проводилося на базі ЗДО № 32 м. Чернігова (5 група, старший дошкільний вік (5-6 р.), вихователі

Ю. В. Пономаренко, Я. Б. Борщ). До експерименту було залучено 18 дітей).

Структура роботи логічно побудована і складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них , загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Кількість використаних джерел – 38. Іноземною мовою – 1. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 71 сторінку, обсяг основного тексту – 53 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОЇ УЯВИ І ФАНТАЗІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ШЛЯХІВ ЇЇ РОЗВИТКУ

1.1. Творча уява дітей старшого дошкільного віку

У дошкільному віці діти дуже цікаві, вони виявляють цю якість повною мірою у пізнанні навколишнього світу. Переробляють величезну масу інформації, що надходить із зовнішнього світу, творчо переосмислюють її, створюючи продукти своєї творчої діяльності на основі уяви та фантазії. Цей досвід більший, ніж більшість різноманітних вражень від інших видів діяльності які спробує дитина у дошкільному віці.

Отже, тим вищий буде рівень її творчої активності у наступні вікові періоди.

Творча діяльність дитини передбачає об'єднання відомих дій у новостворені операції з отриманням нового творчого продукту.

Уява і фантазія - це найважливіша сторона життя дитини.

Уява пов'язана з образами, уявленнями. Продукт уяви оформлюється за допомогою знаків, тобто вербально (наприклад, фантастичний твір), у вигляді опису, тексту тощо. Учені притримуються думки, що уява виникла у людини тоді, коли у людини з'явилась потреба передбачити результат своєї праці, а також пояснити незрозумілі події або явища природи. За допомогою уяви людина може виходити за межі реального світу, переміщуючи речі та події в минуле, майбутнє, в інші світи та простори [4, с. 315].

Уява грає величезну роль в житті людини. Завдяки уяві людина творить, розумно планує свою діяльність і керує нею. Майже вся людська матеріальна та духовна культура є продуктом уяви та творчості людей.

Уява має значення для розвитку та вдосконалення людини як виду. Воно виводить межі його миттєвого існування, нагадує йому минуле, відкриває майбутнє.

Уяву необхідно розвивати, тому що разом із зменшенням здатності фантазувати у дітей збіднюється і особистість, і знижується можливість творчого мислення, гасне інтерес до мистецтва, до творчої діяльності.

Від сприйняття, яке є процесом прийому та переробки людиною різної інформації, що надходить у мозок через органи почуттів, і яке завершується формуванням образу, уява відрізняється тим, що його образи не завжди відповідають реальності, у них є елементи фантазії та вигадки. Якщо уява малює у свідомості такі картини, яким щось мало що відповідає насправді, воно носить назву фантазії. Якщо, крім того, уявне націлене на майбутнє, його називають мрією.

Уява - це найважливіша сторона нашого життя. Якщо уявити, що людина не мала б фантазії, ми втратили б майже всі наукові відкриття та витвори мистецтва.

Становлення уяви — це досвід людства у найширшому значенні слова. Перш ніж бачити пристрій світу таким, як воно є, дитина повинна спробувати уявити цей пристрій.

Уявляючи, дитина вивільняє резервний потенціал своєї психіки. Уява - це, в тому числі, вміння подивитися на себе та свої можливості з позицій інших людей.

Для того щоб розвивати творчу уяву у дітей, необхідна особлива організація образотворчої творчості.

Уява пов'язана зі здатністю, і необхідністю творити нове, спираючись на вже наявний досвід.

Саме уява допомагає нам інтегрувати отримані раніше знання в інші області.

Уява буває відтворююча або творча:

Відтворююча уява - це представлення чого-небудь нового для даної людини, що спирається на словесний опис або умовне зображення цього нового (креслення, схема).

Можна назвати кілька психологічних якостей, що лежать в основі творчої уяви: чітке та ясне уявлення образу предмета; гарна зорова та слухова пам'ять, що дозволяє тривалий час утримувати у свідомості образ-подання; здатність подумки зіставляти два і більше предмети і порівнювати їх за кольором, формою, розміром та кількістю деталей; здатність комбінувати частини різних об'єктів та створювати об'єкти з новими властивостями

Чітке та ясне уявлення образу предмета - це здатність уявляти собі об'єкт, предмет або явище з точністю та деталізацією, що дозволяє сприймати його як цілісну інформацію. Ця здатність є важливою для багатьох видів діяльності, включаючи малювання, скульптуру, архітектуру та дизайн.

Чітке та ясне уявлення образу предмета можна розвивати шляхом спостереження, аналізу та вивчення різних аспектів предмета, таких як його форма, розмір, текстура, колір тощо.

Важливим є також розвиток просторової уяви, що дозволяє уявляти об'єм та глибину об'єкта в просторі.

Для розвитку чіткого та ясного уявлення образу предмета можна використовувати різноманітні вправи та завдання, такі як складання мозаїк з різних геометричних фігур, малювання предметів з різних кутів, моделювання об'єктів з різних матеріалів, робота з конструкторами тощо.

Гарна зорова та слухова пам'ять дітей є важливими факторами у розвитку їх творчої уяви та фантазії. Зорова пам'ять дозволяє дитині зберігати в пам'яті образи предметів, колір, форму, розмір та інші характеристики.

А слухова пам'ять допомагає дитині зберігати звуки, мелодії, ритм та інші аудіоелементи. Ці пам'яті використовуються при конструюванні, малюванні, в грі та багатьох інших видах дитячої діяльності. Якщо пам'ять дитини слабка, то можливо використати різноманітні тренувальні вправи та ігри, щоб покращити її розвиток.

Здатність порівнювати предмети за кольором є важливою складовою розвитку дитини. Це допомагає їй розвивати увагу, сприймання кольорів та їх значень, а також формувати гарну зорову пам'ять.

Крім того, порівняння предметів за кольором може бути важливим елементом розвитку творчої уяви та фантазії дитини, оскільки це може стимулювати її до створення нових ідей та зображень на основі співставлення різних кольорів.

Здатність комбінувати частини різних об'єктів та створювати об'єкти з новими властивостями. Ця здатність пов'язана з творчим мисленням і розвивається у дітей під час конструювання.

Творча уява - це створення нових образів без опори на готовий опис або умовне зображення. Творча уява полягає в самостійному створенні нових образів.

Уява - це психічний процес.

Творча уява залежить від багатьох факторів, в тому числі від віку та розумового розвитку. Інтереси дорослих і дітей різні, і уява дітей, працює інакше, ніж у дорослого. Дитинство - це панування фантазії, ігор, казок і вигадок.

До трьох років у дітей уява існує всередині інших психічних процесів, в них закладається його фундамент. У три роки відбувається становлення словесних форм уяви. Тут уява стає самостійним процесом.

У 4-5 років дитина починає планувати, складати в розумі план майбутніх дій.

В 6-7 років уява носить активний характер. Відтворювані образи виступають в різних ситуаціях, що характеризуються змістовністю і специфічністю, з'являються елементи творчості. Творча уява необхідна людині у всіх сферах його життєдіяльності.

Творча уява є важливим аспектом розвитку дітей старшого дошкільного віку. Цей період характеризується великим розмаїттям діяльності дітей, що дає можливість розвивати їх творчі здібності.

Основні характеристики творчої уяви дітей старшого дошкільного віку:

Нестандартне мислення. Діти старшого дошкільного віку можуть пропонувати нестандартні, незвичайні рішення. Вони можуть використовувати фантазію та уяву, щоб розв'язувати задачі.

Здатність до творчого сприйняття. Діти можуть розглядати предмети та явища з різних точок зору, знаходити нові аспекти в звичайних речах. Наприклад, дитина може побачити звичайну коробку як іграшку-транспорт, де можна їздити в країни казок.

Здатність до фантазування. Діти можуть створювати вигадані образи та історії, які можуть бути пов'язані з реальним життям або бути повністю уявними [2].

Ігрова діяльність. Для дітей старшого дошкільного віку гра є дуже важливою. Гра допомагає розвивати творчу уяву та фантазію, використовувати їх у практичній діяльності.

Експериментування та творчість. Діти старшого дошкільного віку можуть бути дуже творчими, експериментуючи з різними матеріалами та ідеями. Вони можуть створювати свої власні малюнки, іграшки, конструкції та інші речі.

Образи творчої уяви створюються у вигляді:

- типізації (або особливого узагальнення), під час якого відбувається створення складного та цілісного образу, який носить синтетичний характер;
- комбінування, заснованого на доборі та з'єднанні в єдине ціле певних рис предметів чи явищ до створення чогось нового. В основі цього лежить особистий досвід людини;
- акцентування на основі спеціального виділення певних ознак, сторін, властивостей, їх перебільшення чи применшення;
- реконструкції, коли новий цільний образ предмета чи явища створюється частинами, ознаками, властивостями, що є в інших предметів та явищ;
- аглютинації – склеювання частин, різних і, на перший погляд, неpojєднаних у повсякденному житті (людина-звір або людина-птах);
- гіперболізації - спеціальному феноменальному збільшенні або зменненні предмета або окремих його частин (хлопчик-с-пальчик; людина-гора);
- уподібнення на основі конструювання, схематизації, моделювання тих чи інших процедур [6];
- розчленування для отримання нового в результаті роз'єднання частин кількох об'єктів та подальшому об'єднанні їх у єдине оригінальне ціле;
- заміщення, коли одні компоненти образу чи предмета замінюються іншими, взятими із реального життя або вигадані автором;
- аналогії, коли новий та оригінальний образ створюється за аналогією, тобто за подібністю до вже відомих.

Творча уява – досить складний психологічний та пізнавальний процес, перебіг якого залежить від багатьох чинників.

У зв'язку з тим, що в різні вікові періоди життя оточуюча реальність сприймається людиною по-різному і багаж наявних у людини знань та умінь теж різний, діяльність творчої уяви не може бути однаковою у дитини та у дорослого.

Творча уява – процес самостійного вигадування нових образів у творчій діяльності. Вони характеризуються певною структурністю, деталізацією та оригінальністю [3].

Розвиток творчої уяви – складний процес, що може здійснюватися у всіх видах дитячої діяльності, але насамперед – у продуктивній (малювання, ліплення, аплікація, ручна праця, конструювання) та в ігровій діяльності, пронизуючи всі напрямки розвитку. Тому важливо визначити рівень розвитку творчої уяви у кожної дитини та на цій основі здійснювати його подальший розвиток

Творча уява дитини 5-6 років найкраще розвивається в процесі рольової гри, малюванні та конструюванні. Дитина дошкільного віку не створює нових образів, а просто перетворює вже відомі йому, використовуючи такі прийоми уяви, як уособлення, аглютинація, гіперболізація, комбінація, заміщення, уподібнення та ін.

Уява в житті дитини 5-6 років відіграє більшу роль, ніж у життя дорослого. Вона допускає значно легший «відліт» від реальності і проявляється набагато частіше. І головне те, що дитина вірить у свої фантазії та придумані нею самою образи.

Особливістю творчої уяви старших дошкільнят є його односпрямованість: вона йде за предметом і все, що створює, має уривчастий, незакінчений характер.

Ось чому завдання дорослих – навчити дитину фантазувати не миттєво, а втілюючи свої творчі задуми, творити нехай невеликі, але закінчені твори.

У старшому дошкільному віці творча уява дитини розглядається більшістю психологів та педагогів як творча та продуктивна форма активності, що спрямовується самою дитиною на створення деякого продукту відповідно до задуму (малюнок, виріб, казка, сюжет гри, нові ролі у грі тощо) [9].

Продуктивний характер творчої уяви в тому, що старший дошкільник здатний сам вибрати ті засоби, які йому необхідні для втілення задуманого у реальний продукт. Це робиться дитиною на основі символічного образу, в якому об'єднані умовне позначення реальності (символ) та емоційне ставлення до нього дитини.

Символічний образ створюється уявою дитини в двох випадках: при пізнанні навколишньої дійсності та особливому емоційному ставленні дитини до неї.

У першому випадку, пізнаючи навколишній світ, дошкільник виділяє узагальнені зв'язки та відносини дійсності та відтворює їх на новому матеріалі (наприклад, гра «Лікарня», коли дитина здійснює послідовність дій лікаря, медсестри, пацієнта та ін.).

У другому випадку на першому плані перебуває емоційне переживання, яке дозволяє дитині зрозуміти зміст уявної ситуації (у тій же грі «Лікарня» - дитина зображує доброго лікаря, який усіх втішає, дає дітям ледяники, посміхається, каже добрим голосом, намагається не лякати хворих тощо).

Особливості творчої уяви у старшому дошкільному віці такі:

- уява стає все більш довільним і інтелектуальним, включає створення задуму, його ступінчасте планування та реалізацію;

- зростає його активність;

– дитина освоює методи, прийоми та засоби створення образів, що призводить до того, що образи уяви стають яскравішими, багатшими за деталями, різноманітнішими та емоційно насиченішими;

- поступово відпадає необхідність у наочній опорі для створення образів;

- образи уяви залишаються нестійкими, обумовленими зовнішніми об'єктами та подіями, що викликали у дитини емоційний відгук.

Щоб розвивати творчу уяву, необхідно вести системний розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку, виховувати любов та інтерес до всіх видів образотворчої діяльності. Повинна бути вироблена система, послідовність у роботі з дітьми:

1. Накопичення вражень.
2. Спонтанне вираження творчого початку.
3. Пошук творчих рішень
4. Самостійність
5. Індивідуальна і колективна творчість.

Навчання повинно бути доступним і цікавим для дитини. Обов'язково наочним, багате демонстраційним матеріалом: різні схеми, наочні посібники є основою навчання.

Гра має велике значення для всебічного розвитку дітей. Дуже добре використовувати в роботі з дітьми дидактичні ігри, спрямовані на розвиток художньої творчості.

Дійсно, створення сприятливого середовища для розвитку творчої уяви дошкільнят є важливим елементом виховання малюків. Багата наповнюваність куточків художньої творчості та естетична атмосфера допомагають дітям розвивати власну творчу уяву, досліджувати різні матеріали та експериментувати з формами та кольорами.

Крім того, важливо створювати естетичну атмосферу, яка спонукає дітей до творчості. Це можна зробити за допомогою кольорових штор, різноманітних подушок, килимків, малюнків на стінах та інших елементів декору. Яскраві кольори та цікаві форми можуть створювати привабливий вигляд для дітей та стимулювати їх до творчості.

Усі ці елементи допомагають створити середовище, в якому діти можуть вільно досліджувати свій світ та виражати свої ідеї та фантазії через мистецтво. Вони допомагають розвивати в дітей фантазію, творче мислення, моторику та інші важливі навички, які будуть корисними для них у подальшому житті.

Для розвитку творчості дітям необхідно накопичувати якомога більше вражень від навколишнього світу під час виконання різноманітних видів діяльності.

Після цього дитина спочатку зацікавиться творчим процесом улюбленого заняття, а потім – типовими видами діяльності всіх дошкільнят (гра, малювання, конструювання, гра на шумах та інструментах, спів і танці, театральна діяльність, читання та акторська гра).

Знайомі літературні твори, створення віршів чи казок, робота, ліплення, аплікації, ігри з геометричними фігурами чи графічними символами, досліди тощо). Після того, як ваша дитина зацікавиться будь-яким (або кількома) заняттями, вам вдається захопити вихованця в творчому процесі [1].

Високотворча дитина може глибоко вивчати те, що її цікавить. Вона дуже винахідлива у мистецтві, іграх, використанні різних матеріалів, висловлює багато різних думок щодо конкретних ситуацій, може використовувати нові методи вирішення проблем.

Творчі діти зазвичай енергійні, дотепні, у них добре розвинена пам'ять, виявляють значну самостійність у мисленні та поведінці.

6-7 років вважається дуже важливим у віковій психології, оскільки поява психологічних новоутворень дозволяє дітям вийти на новий етап вікового розвитку, тобто стати молодшими школярами та оволодіти новими знаннями. Тип лідерської діяльності-навчання [9].

Мотивацією пізнавальної діяльності є допитливість і бажання спілкуватися з розумними людьми, тому основним завданням є формування пізнавальної мотивації за допомогою предметів. При роботі з дітьми 6 років особливого значення набуває принцип системності роботи над розвитком усіх учнів.

Відмінною рисою творчої діяльності учнів є суб'єктивна новизна продуктів діяльності. За своїм об'єктивним змістом «відкриття» дитини може бути новим і незвичайним, але в той же час воно здійснюється під керівництвом педагога, за його задумом і з його допомогою, тому творчості немає.

При цьому дитина може надати відоме рішення для використання на практиці, але вона придумує його сама, а не копіює відоме рішення. В даному випадку ми маємо справу з творчим процесом, заснованим на здогадах, інтуїції та самостійному мисленні учнів.

Тут дуже важливо сформувати механізм розумової діяльності для вміння вирішувати нерегулярні та нерегулярні проблеми. Лише враховуючи основні особливості творчого мислення вчителів у дітей та розв'язуючи основні проблеми розвитку творчого мислення, можна успішно формувати творче мислення молодших класів.

Творча робота є найскладнішою, тому навчання у творчій діяльності певною мірою гарантує майбутній успіх у не надто важких умовах, і продовжує концентруватися на впорядкуванні роботи та покращенні якості та ефективності роботи [11].

1.2. Конструювання як засіб розвитку творчої уяви і фантазії у дошкільному віці

Конструювання є продуктивною діяльністю, що відповідає потребам та інтересам дитини дошкільного віку [9].

Конструювання - це важлива діяльність, яка може допомогти розвивати творчу уяву та фантазію дітей дошкільного віку. Конструювання включає в себе створення різноманітних об'єктів з використанням різних матеріалів та інструментів.

Конструювання є важливим засобом розвитку творчої уяви та фантазії у дітей. Цей процес сприяє формуванню інтелектуальних та творчих здібностей, розвитку просторового мислення, уяви, уваги, терпіння, та емоційної сфери дитини.

Під час конструювання дитина має можливість відчувати себе творцем, створити щось своє, використовуючи власну уяву та фантазію. Вона навчається розв'язувати проблеми та завдання, використовуючи свої знання та досвід.

Конструювання також допомагає дітям розвивати увагу та зосередженість, оскільки це вимагає від них уваги до деталей, точності та спритності рухів.

Конструювання може бути дуже різноманітним: від складання кубиків та пазлів до виготовлення конструкторів, моделей та інших складних структур. Це дозволяє дітям розвивати не лише свої творчі здібності, але й різні аспекти їхнього розвитку, такі як когнітивний, моторний, емоційний та соціальний.

Крім того, конструювання може стати важливим компонентом в навчальному процесі, оскільки воно дозволяє дітям набувати нових знань та навичок через практичне використання та експериментування. Це допомагає

зрозуміти та запам'ятати складні концепти та теорії, які можуть бути незрозумілими для дітей, які не мають достатньої кількості практичного досвіду.

Дошкільникам подобається працювати з LEGO. LEGO допомагає дітям втілювати у життя свої задуми, будувати й вигадувати, захоплено працюючи й насолоджуючись кінцевим результатом. Вони відчують себе творцями, експериментують і створюють щось нове для себе та своєї гри. Ігри з конструктором довго не набридають дітям, оскільки забезпечують значну варіативність, різноманітність комбінацій [9.1].

Основні переваги конструювання як засобу розвитку творчої уяви та фантазії у дошкільному віці:

Розвиток просторової уяви. Під час конструювання діти навчаються уявляти та створювати об'єкти в тривимірному просторі, що допомагає розвивати їх просторову уяву та сприяє подальшому навчанню.

Розвиток креативності. Конструювання дає можливість дітям використовувати свою уяву та фантазію, щоб створювати різноманітні об'єкти, що розвиває їх креативні здібності.

Розвиток дрібної моторики та координації рухів. Конструювання вимагає від дітей дрібних рухів, що допомагає розвивати їх моторні навички та координацію рухів

Розвиток співпраці та комунікативних навичок. Конструювання може бути груповою діяльністю, що допомагає розвивати навички співпраці та комунікації між дітьми.

Розвиток навичок проблемного мислення. Під час конструювання діти стикаються з проблемами та завданнями, які потрібно вирішувати. Це допомагає розвивати їх навички проблемного та критичного мислення.

Дитяче конструювання є видом діяльності, в якому діти дошкільного віку можуть створювати різноманітні вироби з великого різноманіття матеріалів: пластилін, папір, конструктор, зокрема LEGO і природний матеріал.

Конструювання повністю відповідає інтересам дітей, їх можливостям і здібностям, оскільки є виключно дитячою діяльністю. Творча діяльність задовольняє пізнавальну активність дитини, розвиває її винахідливість, фантазію. У процесі такої діяльності розвиваються образне мислення, образні уявлення, уява.

При навчанні дітей дошкільного віку конструктивної діяльності використовуються конструктори, будівельний матеріал, папір, природні та непридатні матеріали.

Від виду матеріалу залежить вид конструювання: конструювання з природного матеріалу; конструювання із будівельного матеріалу; конструювання з паперу та ін.

При організації дитячої конструктивної діяльності з будівельних матеріалів, вихователь використовує і різні дрібні іграшки, що зображають людей, тварин, транспорт, рослини та ін.

Конструювання з деталей конструктора часто має репродуктивний характер. В основному його використовують у роботі з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Збираючи різні моделі за схемами та малюнками, що є практично у кожному конструкторському наборі, діти займаються досить трудомісткою діяльністю збірно-розбірного характеру.

Для подолання у конструюванні з деталей конструктора наслідувальної основи та для становлення діяльності творчого характеру розроблено тричастинну систему розвитку творчого конструювання:

1 етап - створення діяльності з широкого самостійного дитячого експериментування з новим матеріалом;

2 етап - рішення дітьми проблемних завдань двох типів: формування уяви та в розвитку узагальнених методів конструювання, які передбачають застосування експериментування з новим матеріалом за умов [7];

3 етап – конструктивна діяльність з особистого задуму дітей.

Дані етапи розвитку конструкторської творчості взаємопов'язані; збагачують один одного, і кожен попередній створює платформу для успішного протікання наступного.

На етапі становлення теорії та практики дитячої конструктивної творчості особливе значення завойовує забезпечення умовами з реалізації дітьми своїх задумів під час роботи з папером.

За допомогою конструювання з паперу діти можуть поглянути з іншого погляду на звичайний аркуш паперу, побачити у ньому значні можливості реалізації своїх задумів, що у свою чергу є важливим для їх розвитку як особистості.

На відміну від інших видів діяльності, цьому дітей навчають тільки на наслідувальній основі - використовуються зразки, показ та детальне пояснення процесу виготовлення кожного виробу.

Існує поетапна система навчання дітей:

1 етап - показ способів конструювання окремо від практичної діяльності конкретного характеру і тільки потім, введення їх у процес виготовлення всіляких іграшок;

2 етап - постановка завдання проблемного характеру, яка вимагає співвіднесення засвоєних способів з новими умовами та їхнього перенесення в нову ситуацію або прямого (молодший вік), або трансформованого (старший вік), що забезпечує їх узагальнення;

3 етап – самостійне конструювання за задумом.

Таке навчання, яке побудовано за принципом «від загального до приватного», забезпечує переорієнтацію дітей з отримання практичного результату (знайомого виробу) на осмислення способів конструювання як засобів виготовлення різних цікавих та нових іграшок та виробів.

Так само як і конструювання з паперу, конструювання з природного матеріалу, будується на наслідувальній основі. Спочатку, дітей вчать відтворювати зразки, які відбивають головним чином, структуру фігури, що, насамперед, притаманно технічного конструювання, і навіть творити конкретні вироби з конкретного природного матеріалу: ослик - з жолудів; закладка - з берести та ін.

В основі формування творчої уяви в процесі конструювання з природного матеріалу лежить оволодіння узагальненими прийомами та способами побудови художнього образу з опорою на наочність (природний матеріал) та багатоаспектний дитячий досвід [9].

Система навчання конструювання із природного матеріалу складається з трьох основних етапів:

1 етап (основний) - навчання дітей аналізу природного матеріалу (відбір коренів, гілок, сучків, які за формою щось нагадують) як основу для отримання різних образів способом «опредметнення». Саме в надрах цього зароджується інший - спосіб «включення»;

2 етап - вирішення проблемної задачі на побудову образів шляхом «опредметнення» та «включення»;

3 етап – організація сюжетного конструювання з метою розширення тематики дитячих виробів.

Оригінальність конструювання з природних матеріалів у тому, що з кількох розрізнених здавалося б непотрібних предметів створюються об'ємні,

яскраві, цікаві вироби. Незважаючи на всю привабливість, конструювання з різних матеріалів є найскладнішим видом цієї діяльності, що передбачає наявність у дітей добре розвинених просторових уявлень.

Розрізняють такі форми конструювання:

1. Конструювання за зразком - що передбачає передачі знань у готовому вигляді, тобто наслідування або навчання за допомогою зразка. Як зразка можуть служити фото, малюнки та ін.

У процесі конструювання за зразком у дітей формуються узагальнені способи аналізу об'єктів та узагальнені уявлення про них, які є необхідною умовою для успішного здійснення конструювання за умовами. Значну роль цьому грає засвоєння дітьми схеми обстеження зразків.

2. Конструювання за моделлю. Як зразок виступає модель, в якій складові її частини є недоступними дитині, тобто прихованими, де існує завдання, але відсутній спосіб вирішення. Такий вид конструювання дозволяє розвивати у дітей дошкільного віку образне та аналітичне мислення.

3. Конструювання за умовами. Без застосування зразка, фото чи малюнка, а також способів відтворення об'єкта, дошкільнику необхідно створити будь-яку конструкцію за заданою умовою, підкреслюючи її практичне призначення.

Причому умова або сама задача, яка поставлена перед дитиною, повинна мати проблемний характер. У дитини відбувається становлення вміння аналізувати завдання, а вже згодом аналізу вибудовувати власну діяльність

4. Конструювання за найпростішими схемами та кресленнями. Ця форма конструювання носить моделюючий характер діяльності. Діти вчаться будувати найпростіші схеми-креслення будівель, а згодом по них створювати свої конструкції.

Для дитини 5-6 років конструювання за найпростішими схемами і кресленнями є ще досить складною. Спочатку дошкільника потрібно навчити навичкам побудови таких схем-креслень.

5. Конструювання за задумом - постає як творчий процес, де хлопці мають можливість виявити свою самостійність. Це стає можливим, якщо у дітей достатньо сформовані узагальнені уявлення про об'єкт, що конструюється (володіння узагальненими формами конструювання, вміння шукати нові форми конструювання) [10].

6. Конструювання на тему - виходячи з загальної теми конструкції («Тварини лісу», «Дитячий майданчик») діти самостійно обирають матеріал, обмірковують спосіб виконання та втілюють його як будівлі.

7. Каркасне конструювання - в основі каркас - центральна частина будівлі, за допомогою якої дитина «домальовує», додумує майбутні деталі конструкції.

Загальними умовами успішного навчання конструювання є:

- професіоналізм педагога з погляду творчої особистості, яка не слідуватиме жорстко регламентованій та наслідувальній основі навчання;
- надання дітям великого спектру різних матеріалів і можливості використання їх на власний розсуд у процесі навчальних занять та у самостійній діяльності (виготовлення панно, виробів та інших.).

Конструювання має велику психологічну та педагогічну цінність для дітей дошкільного віку. Ось декілька аспектів, які можуть бути важливими для розуміння ролі конструювання у розвитку дітей.

Психологічні аспекти:

Розвиток творчої уяви та фантазії. Конструювання дозволяє дітям відчувати себе творцем та створити щось своє за допомогою власної уяви та фантазії.

Розвиток когнітивних процесів. Конструювання сприяє розвитку просторового мислення, уваги, зосередженості та інших когнітивних процесів.

Розвиток моторики. Конструювання сприяє розвитку моторики, оскільки вимагає точності та спритності рухів.

Розвиток емоційної сфери. Конструювання допомагає дітям вчитися розуміти свої емоції та виражати їх, оскільки це вимагає уваги до деталей та точності.

Педагогічні аспекти:

Розвиток творчих здібностей. Конструювання допомагає дітям розвивати свої творчі здібності та навчитися думати творчо.

Навчання праці в команді. Конструювання може стати важливим компонентом у навчанні праці в команді, оскільки діти можуть спільно працювати над проектом та навчитися спілкуватися та співпрацювати.

Навчання планування та організації. Конструювання допомагає дітям навчитися планувати та організовувати свої дії, щоб досягти певної мети.

Розробка методичних рекомендацій для використання конструювання як засобу розвитку творчої уяви та фантазії у дошкільному віці може складатися з таких етапів:

Визначення цілей та завдань. Методичні рекомендації повинні визначати цілі та завдання використання конструювання, такі як розвиток творчих здібностей, когнітивних процесів, моторики, емоційної сфери, навчання праці в команді, планування та організації.

Визначення методів та прийомів. Методичні рекомендації повинні визначати методи та прийоми роботи з конструкторами, які сприяють розвитку творчої уяви та фантазії, такі як створення власних моделей,

експериментування з різними матеріалами та елементами, ігри з конструкторами, створення колективних проєктів.

Розробка плану занять. Методичні рекомендації повинні включати розробку плану занять з конструювання, який повинен враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей, а також визначати завдання, методи та прийоми роботи з конструкторами.

Визначення оцінювання. Методичні рекомендації повинні визначати критерії оцінювання робіт дітей з конструювання, які можуть включати такі аспекти, як креативність, оригінальність, точність виконання, співпраця з іншими дітьми та інші.

Розробка матеріалів для батьків та вихователів.

Розробка матеріалів для батьків та вихователів може бути корисною для підтримки розвитку творчої уяви та фантазії старших дошкільників засобами конструювання. Нижче наведено деякі ідеї та рекомендації щодо розробки таких матеріалів:

Відеоінструкції: Записи відео, де показані різні способи конструювання, можуть бути корисними для батьків та вихователів. Відео можуть включати як детальні інструкції, так і загальний опис процесу конструювання.

Створення відеоінструкцій може бути корисним інструментом для підтримки розвитку творчої уяви та фантазії старших дошкільників через конструювання. Ось кілька порад, які можуть допомогти вам у розробці відеоінструкцій:

Посібники для вихователів: Посібники можуть містити конкретні ідеї та активності, які можна використовувати в дошкільних закладах для підтримки розвитку творчої уяви та фантазії старших дошкільників засобами конструювання.

Посібники для вихователів - це збірники рекомендацій, методик і прикладів для організації та проведення різноманітних занять з дітьми. У випадку розвитку творчої уяви і фантазії старших дошкільників засобами конструювання, такі посібники можуть містити інформацію про:

- основні принципи конструювання з дітьми та методики проведення занять;
- розробку різних завдань та вправ для стимулювання творчості дітей;
- використання різноманітних матеріалів та інструментів для конструювання;
- організацію конструкторських куточків та творчих лабораторій в дошкільних закладах;
- рекомендації щодо оцінювання рівня творчої уяви та фантазії дітей.

Посібники можуть бути корисними для вихователів, які мають бажання розширювати свої знання та вдосконалювати навички роботи з дітьми, а також для педагогічних працівників, які займаються підготовкою та підвищенням кваліфікації колег.

Ігрові комплекти: Комплекти для гри можуть містити матеріали для конструювання, які діти можуть використовувати для створення своїх власних проектів. Ігрові комплекти можуть також включати інструкції та ігрові завдання для підтримки розвитку творчої уяви та фантазії.

Ігрові комплекти - це готові набори для гри, що містять у собі необхідні матеріали та інструкції для проведення різноманітних ігор, спрямованих на розвиток творчих здібностей дітей.

У контексті розвитку творчої уяви і фантазії старших дошкільників ігрові комплекти можуть містити конструктори, пазли, дерев'яні блоки, фігурки тварин і людей, малювальні матеріали тощо.

Крім того, у комплект можуть входити ігрові карти з завданнями, які спонукають дітей до творчого мислення та допомагають розвивати їх уяву.

Використання ігрових комплектів може бути корисним для вихователів та батьків, оскільки вони дозволяють створити відповідну ігрову обстановку та забезпечити необхідні матеріали для проведення різноманітних ігор.

Крім того, використання готових ігрових комплектів може зекономити час на підготовку ігор та допомогти уникнути рутинності в проведенні занять.

Вебінари та тренінги: Організація вебінарів та тренінгів може допомогти батькам та вихователям отримати більше інформації про те, як підтримувати розвиток творчої уяви.

Організація вебінарів та тренінгів є дуже ефективним способом навчання та розвитку педагогів та батьків щодо розвитку творчої уяви та фантазії старших дошкільників через конструювання.

Розвиток творчої уяви і фантазії старших дошкільників засобами конструювання є актуальною темою в Україні. За останні роки українські дошкільні навчальні заклади зосередили увагу на розвитку творчих здібностей дітей [4].

Українські дошкільні заклади активно використовують різні методики та засоби для розвитку творчої уяви та фантазії старших дошкільників, в тому числі конструювання.

Зокрема, у програмі дошкільної освіти України передбачено використання конструкторів та інших засобів для розвитку конструктивно-моделювальної діяльності дітей.

Крім того, в Україні існують різноманітні центри розвитку дитини, які пропонують різноманітні курси та заняття з конструювання для дітей. Ці курси спрямовані на розвиток творчих здібностей, розширення кругозору, розвиток моторики та підвищення інтелектуального рівня дітей.

Також, в Україні активно розвивається використання різноманітних цифрових технологій, які допомагають розвивати творчу уяву та фантазію дітей. Наприклад, використання різних програм для 3D-моделювання дозволяє дітям розробляти власні проекти та конструкції, що сприяє розвитку творчості та інноваційного мислення.

Отже, розвиток творчої уяви та фантазії старших дошкільників засобами конструювання є актуальним напрямом в Україні в 2023 році.

Розвиток творчої уяви та фантазії старших дошкільників засобами конструювання є досить актуальним напрямом в Україні, особливо в 2023 році, коли багато дошкільних закладів були закриті через пандемію COVID-19, а потім через війну в нашій країні. І вихователям довелося шукати нові способи проведення занять з дітьми в дистанційному форматі.

Конструювання може бути ефективним інструментом для стимулювання творчої активності та розвитку фантазії у дітей, що дозволяє їм розширювати світогляд та розвивати пізнавальні та креативні навички. До того ж, такі заняття можуть бути веселими та захоплюючими для дітей, що робить їх більш мотивованими до вивчення і творчості.

Тому, розвиток творчої уяви та фантазії старших дошкільників засобами конструювання є актуальним та перспективним напрямом в Україні в 2023 році.

Висновки до першого розділу

Дошкільний вік – це період, коли образотворча діяльність найчастіше є стійким захопленням багатьох дітей. Заманюючи дитину в казковий світ мистецтва, ми непомітно для неї розвиваємо уяву та здібності. Але тут потрібно бути чуйним та обережним до всіх проявів дитячої фантазії.

Нерідко про багатство уяви дитини судять тільки з розповідей та малюнків на фантастичні теми та сюжети, що в чомусь відхиляються від реальності

Для успішного розвитку творчої уяви у старшому дошкільному віці необхідно дотримання низки педагогічних умов:

- позитивний емоційний настрій та психологічно комфортна обстановка;
- забезпечення інтелектуального та емоційного досвіду, як основи для творчого задуму та матеріалу, необхідного для уяви дитину;
- художньо-ігрова форма організації занять та спільної вільної діяльності дітей та дорослих, орієнтованої на розвиток творчої уяви;
- Облік індивідуальних особливостей дитини;
- Інтеграція методів взаємодії дорослої та дитини;
- Коректне керівництво з боку дорослого.

Творча уява та фантазія є важливими складовими розвитку дитини. Вони дозволяють дитині бачити світ по-новому, розвивати уявлення та здатність мислити креативно. Розвиток творчої уяви та фантазії є важливою задачею старшого дошкільного віку.

Однією з теоретичних основ вивчення творчої уяви та фантазії є концепція Л.С. Виготського про зону найближчого розвитку. Згідно з цією концепцією, зона найближчого розвитку - це різниця між рівнем розвитку дитини та її

потенційним рівнем розвитку, який можливий з допомогою підтримки дорослого або рівнянням з дітьми, які мають вищий рівень розвитку.

Розвиток творчої уяви та фантазії відбувається в зоні найближчого розвитку, тому важливо надавати дітям можливість вибирати завдання, що відповідають їхньому потенціалу, але є дещо складнішими в порівнянні з тими, які вони можуть виконувати самостійно

Розвиток творчості дитини залежить від того, як дитина взаємодіє з предметами, інформацією та іншими людьми. За цією теорією, важливо створювати для дітей сприятливе середовище для розвитку творчості.

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ І ФАНТАЗІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Моніторинг стану розвитку творчої уяви дітей-старших дошкільників

Моніторинг стану розвитку творчої уяви дітей-старших дошкільників є важливою складовою педагогічного процесу в дошкільних навчальних закладах.

Для визначення стану розвитку творчої уяви дітей можуть використовуватися різноманітні методики, такі як тестування, ігрові методи, спостереження та педагогічний експеримент.

Один зі способів оцінювання творчої уяви дітей є застосування констатувального експерименту, за допомогою якого оцінюють різноманітні аспекти творчості, такі як гнучкість мислення, оригінальність, ефективність та різноманітність ідей.

Ігрові методи дозволяють дітям відчувати свободу і творчу самовиразність, що сприяє розвитку творчої уяви. Ігри можуть бути спрямовані на розвиток творчості в різних напрямках, наприклад, на створення іграшок з навколишніх матеріалів, на малювання та інше.

Спостереження за дітьми також є важливим інструментом для визначення рівня розвитку їхньої творчої уяви. Вони дозволяють вчителям та батькам спостерігати за тим, як діти сприймають та інтерпретують оточуючий світ, як вони створюють нові ідеї та як вони використовують уяву.

Нами було проведено дослідження про розвиток творчої уяви і фантазії старших дошкільників за допомогою констатувального експерименту.

Для проведення даного дослідження взяли участь 20 дітей старшої групи

№ 5 «Гномик» ЗДО № 32 «Веселка». Щоб визначити рівень творчої уяви і фантазії було використано такі завдання:

Завдання 1 «Вільні дії»

Усім дітям було запропоновано побудувати з деталей конструктора LEGO DUPLO незвичайний будинок, якого не побачиш на вулиці. А також трохи розповісти про його особливості.

Завдання 2 «Господар в домі»

Дітям було запропоновано сконструювати господаря для будинку зробленого раніше, але конструктор можна використовувати лише той, що дала вихователька і змінювати його не можна.

Завдання 3 «Добудуй»

Дошкільнятам далі надали можливість використовувати конструктор без обмежень. Треба було змайструвати з LEGO родину для Господаря.

Завдання 4 «Фантазуй»

Вихователь дає дітям кріплені деталі конструктора, позиції яких не можна змінювати, дітям треба створити «страви» на вечерю для родини.

Для оцінки рівня творчої уяви було проаналізовано науково- педагогічну та психолого-педагогічну літературу.

Дані цих критеріїв наведено в Таблиці 2.1

Табл. 2.1

Критерії	Показники і рівні сформованості творчих здібностей		
	Високий	Середній	Низький
Легкість	Дитина швидко і	Дитина задає	Дитина потребує

	легко виконує поставлені завдання	додаткові запитання, уточнення	безпосередньої допомоги вихователя
Оригінальність	Дитина легко придумує щось нове, подає оригінальні ідеї	Дитина приділяє більше часу роздумам і кількість ідей обмежена	Дитині складно самотійно створити істинно нове
Гнучкість	Дитині легко видозмінювати готову роботу або подану вихователем	Дитина потребує більше уточнень щодо виконання завдання	Дитина потребує зразку для подальшого виконання завдання

Виконані завдання дітей було оцінено за трьох бальною шкалою:

- 1 бал – допомога вихователя;
- 2 бали – часткова допомога вихователя;
- 3 бали – самотійне виконання завдань.

Отримані результати представлено у таблиці 2.2 (Додаток А).

З метою визначення рівня сформованості творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку було розроблено наступний розподіл кількості балів за рівнями:

- 4-6 балів – низький рівень сформованості творчих здібностей;
- 7-9 балів – середній рівень сформованості творчих здібностей;
- 10-12 балів – високий рівень сформованості творчих здібностей.

Відсоткове співвідношення високого, середнього та низького рівнів

розвитку у старших дошкільників творчих здібностей обраховувалося за формулою:

$$C = (A \times 100\%) / B, \text{ де:}$$

A – кількість дітей, що отримали відповідну визначеному рівню кількість балів;

B – загальна кількість дітей у групі (в нашому випадку, B=20).

Отже, дослідження, проведене на першому етапі експерименту, показало, що рівень сформованості творчих здібностей у старших дошкільників виглядає так:

- високий рівень мають 7 дітей (35 % від загальної кількості дітей в групі);
- середній рівень мають 6 дітей (30% від загальної кількості дітей в групі);
- низький рівень мають 7 дітей (35% від загальної кількості дітей в групі).

Схематично ж результати дослідження творчих здібностей відображено у секторних діаграмах 2.1, 2.2.

Діаграма 2.1



Низький рівень творчої уяви і фантазії у старших дошкільників може відбитися на їхньому загальному розвитку і впливати на їхні можливості у навчанні та соціальній взаємодії з оточуючими. Ось деякі поради, які можуть допомогти підвищити рівень творчості та фантазії у дітей:

Надайте можливість дітям експериментувати та відкривати щось нове. Наприклад, дозвольте їм створювати власні іграшки зі звичайних матеріалів або малювати вільним почерком.

Збагачуйте інтелектуальний досвід дітей шляхом ознайомлення з новими предметами, явищами та ідеями. Діти повинні мати можливість задавати запитання, досліджувати і обговорювати нову інформацію.

Сприяйте творчому мисленню через вправи, які стимулюють уяву, такі як гра в асоціації або створення історій за зображеннями.

Підтримуйте здатність дітей до самовираження, дозволяючи їм виражати свої думки та почуття вільно. Сприяйте їхньому розвитку шляхом допомоги їм розвивати свій власний стиль висловлювання.

Надайте можливість дітям працювати в команді. Завдяки цьому, діти навчаться співпрацювати та допомагати одне одному, тим самим збільшуючи можливості для ідей та творчості.

Дайте дітям можливість відчувати свою важливість та значущість, підтримуючи та налагоджуючи позитивні взаємини з ними.

Якщо високий рівень творчої уяви і фантазії у старших дошкільників, то це може свідчити про успішну роботу вихователів з розвитку творчих здібностей дітей [8].

Діти можуть бути зацікавлені у різних видах творчої діяльності, таких як малювання, ліплення, конструювання, рольові ігри, театралізовані ігри тощо.

Вони можуть добре володіти різними техніками малювання та ліплення, а також бути вмілими у створенні своїх ідей та сюжетів для ігрових сценаріїв.

Також високий рівень творчої уяви може свідчити про те, що діти мають можливість розвивати свої здібності вдома, у вільний час, наприклад, через читання книг, перегляд фільмів, ігор з батьками, відвідування музеїв та інших культурних подій.

Важливо підтримувати творчість дітей, заохочувати їх до самовираження та самостійного створення, давати їм можливість експериментувати та досліджувати світ навколо себе.

Такі діти можуть бути успішними у майбутньому у різних галузях, пов'язаних з творчим мисленням, наприклад, у мистецтві, дизайні, архітектурі, рекламі, технологіях тощо.

Середній рівень творчої уяви і фантазії старших дошкільників, то це може свідчити про те, що вони мають певний потенціал для розвитку творчих здібностей, але їх потрібно більше стимулювати і розвивати.

Для підвищення рівня творчої уяви та фантазії можна рекомендувати наступні методики та вправи:

Розвивати мислення дитини за допомогою різноманітних ігор, наприклад, ігри в «Що було далі?» або «Розкажи історію за картинкою».

Сприяти розвитку дитячої уяви через малювання та ліплення з різних матеріалів, таких як пластилін, глина, папір, тощо.

Пропонувати дитині конструювати з різних матеріалів, наприклад, з кубиків, дерев'яних чи магнітних конструкторів. Зокрема конструктора LEGO DUPLO.

Сприяти розвитку дитячої уяви та фантазії через читання казок та розповідей, які відкривають для дитини невідомі світи.

Пропонувати дитині різні завдання та виклики, які вимагають від неї творчого мислення та розвитку уяви, наприклад, скласти вірш про зиму чи придумати нову казку.

Важливо, щоб розвиток творчих здібностей відбувався у безпечному та підтримуючому середовищі, де дитина може відчутися своєю важливістю та цінністю.

Таблиця аналізу творчої уяви та фантазії старших дошкільників.

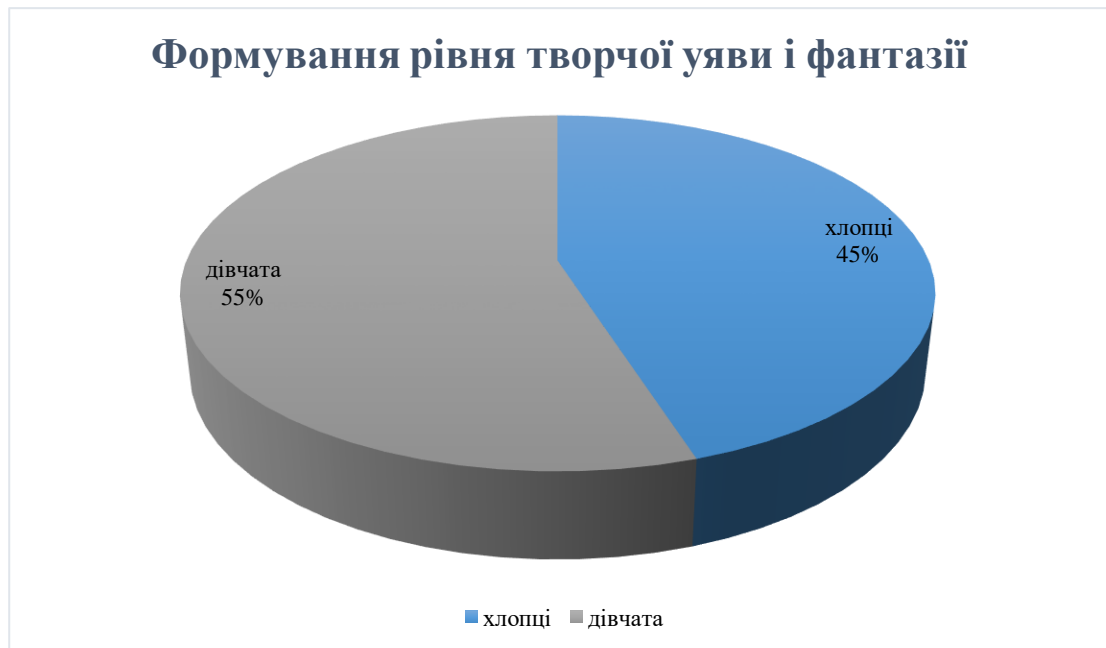
Табл. 2.3

Рівень творчої уяви та фантазії	Опис
Високий	Діти виявляють великий інтерес до творчості, здатність до самостійного пошуку нестандартних рішень, розв'язування складних завдань, здатність до уявлення незвичайних образів та ситуацій.
Середній	Діти можуть виконувати творчі завдання, але вони потребують підтримки дорослого, менше виявляють ініціативи у творчій діяльності, швидко втомлюються.
Низький	Діти проявляють мало інтересу до творчості, важко уявляють нестандартні образи та ситуації, потребують більшої підтримки вихователя.

Підрахувавши загальну кількість балів яку набрали окремо хлопці і дівчата, ми з'ясували, що рівень формувань творчої уяви і фантазії у дівчат краще на 10 відсотків ніж у хлопців.

Дівчата набрали 91 бал, а це 55 від загальної кількості. Хлопці – 74 бали, це 45 відсотків. Дані представлено у вигляді діаграми 2.2

Діаграма 2.2



Дівчата можуть бути більш творчими у сферах, пов'язаних з мистецтвом та літературою, тоді як хлопчики можуть бути більш творчими у сферах, пов'язаних з технікою та наукою.

Аналіз уяви дошкільників в Україні свідчить про те, що вони мають багату і яскраву уяву.

Зокрема, діти уявляють собі різноманітні об'єкти та істоти, створюють свої власні ігри та історії, висловлюють свої ідеї та фантазії.

Проте, як і в будь-якій іншій країні, рівень розвитку творчої уяви та фантазії у дітей може відрізнятись залежно від різних чинників, таких як

культурні традиції, соціально-економічний статус сімей, рівень освіти батьків, особливості дошкільної освіти тощо.

Рівень розвитку творчої уяви та фантазії дітей може відрізнятися залежно від культурного, історичного та соціального контексту.

Також, можуть відігравати важливу роль різні фактори, такі як здоров'я, розвиток мовлення, здатність до абстрактного мислення, соціальні уміння, доступність творчих матеріалів та засобів тощо.

Рівень розвитку творчої уяви та фантазії дітей є комплексним явищем, що залежить від багатьох факторів, таких як виховання в сім'ї, освіта в дитячому садку, соціальний та економічний статус родини, культурні традиції та звичаї в різних регіонах, доступність різноманітних іграшок та матеріалів для творчості, розвивальні програми та методика роботи з дітьми в дошкільних закладах тощо.

Тому, щоб ефективно розвивати творчу уяву та фантазію дітей, необхідно враховувати всі ці чинники та застосовувати різноманітні методи та прийоми роботи з дітьми.

Виховання в сім'ї є одним з найважливіших факторів, що впливають на розвиток творчої уяви та фантазії дітей. Батьки можуть створювати умови, які сприяють розвитку творчості дитини, наприклад, надавати доступ до різних іграшок, книг та інших засобів, які можуть стимулювати творчість.

Важливо також, щоб батьки були позитивно налаштовані до творчості та сприяли розвитку фантазії дитини, наприклад, підтримували її ідеї та давали можливість використовувати свою уяву.

Також важливо враховувати, що батьки можуть впливати на творчу уяву та фантазію дитини своїм ставленням до творчості. Якщо батьки вважають, що творчість не має значення або є несерйозною справою, то це може зменшити

інтерес дитини до творчості та знизити її рівень розвитку творчої уяви та фантазії.

Окрім цього, стиль виховання в сім'ї також може впливати на творчу уяву дитини. Наприклад, дитина, яка виховується в авторитарній сім'ї, може бути менш творчою, оскільки їй може бути менше дозволу на самостійність та експерименти.

У той же час, дитина, яка виховується в демократичній сім'ї, може бути більш творчою, оскільки їй надається більше можливостей для самостійності та експериментів.

Отже, виховання в сім'ї є важливим фактором, що впливає на розвиток творчої уяви та фантазії дітей [6].

Освіта в дитячому садку є важливою складовою розвитку дитини. В дошкільному віці діти навчаються не тільки підготовці до школи, а й розвивають різні аспекти своєї особистості, такі як соціальна, емоційна, фізична та інтелектуальна готовність.

Дошкільний заклад включає в себе різні напрямки діяльності, такі як гра, спілкування, творчість, фізична активність, пізнавальна діяльність та інші.

Виховання в дитячому садку повинно бути спрямоване на розвиток дитини як особистості з урахуванням її індивідуальних потреб і особливостей.

Дошкільний заклад повинен створювати комфортні умови для життя та розвитку дітей, забезпечувати їх здоров'я та безпеку, стимулювати розвиток творчого мислення, інтелектуальних здібностей, пізнавальної активності та емоційної стійкості.

Окрім цього, виховання в дитячому садку має враховувати національні особливості та культурні традиції країни, в якій він знаходиться, а також сучасні вимоги до підготовки дітей до життя в інформаційному суспільстві.

Вчителі та педагоги повинні мати високий рівень професійної підготовки та знати сучасні методи та підходи до розвитку дітей.

Важливим аспектом виховання в дитячому садку є співпраця з батьками, яка має на меті створення сприятливого середовища для розвитку дитини.

Соціальний та економічний статус родини може впливати на розвиток творчої уяви та фантазії дітей. Наприклад, діти з більш забезпечених сімей можуть мати більший доступ до різноманітних матеріалів та іграшок, що сприяє розвитку їхньої творчості.

Також, діти з таких родин можуть мати більше можливостей для відвідування мистецьких заходів та культурних подій, що сприяє розвитку їхньої уяви та творчого мислення.

Однак, це не означає, що діти з менш забезпечених сімей не можуть розвивати свою творчу уяву та фантазію. Важливо, щоб педагоги та батьки надавали їм достатньо можливостей для творчих занять та експериментів з різними матеріалами та іграшками.

Культурні традиції та звичаї можуть впливати на розвиток творчої уяви та фантазії у дітей. Наприклад, в деяких культурах звернення до фантазії та мрійливість можуть вважатися несерйозними або незначущими, тоді як у інших культурах ці риси можуть високо цінуватися і стимулюватися.

Крім того, традиції та звичаї можуть впливати на види діяльності, які пропонуються дітям, а це, в свою чергу, може впливати на їхні можливості розвивати свою творчість.

Доступність різноманітних іграшок та матеріалів для творчості може суттєво впливати на розвиток творчої уяви та фантазії дітей. Наявність різноманітних іграшок та матеріалів для творчості допомагає дітям розвивати свою уяву, експериментувати з різними матеріалами та формами, а також створювати щось нове та оригінальне.

Однак, не завжди наявність різноманітних іграшок та матеріалів гарантує розвиток творчої уяви та фантазії. Важливо також забезпечити дітям можливість вільного вибору та експериментування, створити атмосферу, що сприяє розвитку творчості та пошуку нового.

Розвивальні програми та методики роботи з дітьми в дошкільних закладах можуть суттєво впливати на рівень розвитку творчої уяви та фантазії дітей. В сучасних дошкільних закладах активно використовуються різноманітні методики та підходи, які сприяють розвитку творчих здібностей дітей.

Наприклад, у таких програмах як "Розвиток творчої особистості дитини" та "Дитячий садок – центр розвитку дитини" акцентується увага на розвитку творчості та фантазії, а також на розвитку дитячого інтелекту та креативності. У рамках цих програм активно використовуються різноманітні ігрові техніки, творчі завдання та проекти, що сприяють розвитку творчості дітей.

Також важливою є наявність кваліфікованих педагогів, які вміють створювати сприятливу атмосферу для розвитку творчих здібностей дітей, створювати умови для розвитку творчості та фантазії, а також використовувати різні методики та підходи для розвитку творчих здібностей дітей [3].

2.2. Фактори, що впливають на розвиток творчої уяви та фантазії дітей-старших дошкільників

Розвиток творчої уяви та фантазії дітей-старших дошкільників залежить від багатьох факторів, серед яких:

Середовище: Дитина повинна бути оточена сприятливим середовищем для розвитку творчості. Це може включати доступ до різних видів мистецтва, літератури та іграшок, які стимулюють уяву та фантазію.

Сімейний контекст: Взаємодія з батьками та іншими дорослими може впливати на розвиток творчості дитини. Родина може створювати сприятливі умови для розвитку творчості дитини, включаючи підтримку її інтересів та спрямування уяви.

Вільна гра: Гра є важливим засобом для розвитку творчої уяви та фантазії дитини. Вільна гра дозволяє дитині вільно виражати свої думки та ідеї, розвивати свою уяву та креативність.

Стимулююче навчання: Навчання може стимулювати розвиток творчої уяви та фантазії дитини. Навчання повинне бути цікавим та захоплюючим, давати можливість дітям розвивати свою уяву та створювати нові ідеї.

Досвід: Досвід грає важливу роль у розвитку творчої уяви та фантазії дитини. Дитина повинна мати можливість досліджувати різні аспекти світу та набувати нові знання, що допомагає стимулювати її уяву.

Власна мотивація: Дитина повинна бути зацікавлена в творчості та бути мотивованою до розвитку своєї уяви та фантазії.

Ігри та вправи для розвитку уяви:

Розвиток уваги є важливою складовою успішної навчальної діяльності. Нижче наведено кілька вправ, які можуть допомогти розвивати увагу старших дошкільників:

Вправи на зосередженість: ставте перед дитиною завдання сконцентрувати увагу на певному об'єкті, наприклад, запам'ятати кілька слів або чисел і повторити їх у зворотному порядку.

Вправи на спостережливість: попросіть дитину уважно придивлятися до деталей на малюнку, на природі або в оточуючому середовищі і описати їх детально.

Вправи на переключення уваги: запропонуйте дитині виконати послідовність дій, які вимагають переключення уваги з одного завдання на інше, наприклад, скласти слова з букв, які розкидані по столу.

Вправи на розширення поля зору: попросіть дитину знайти якийсь об'єкт, наприклад, зелене дерево, а потім шукати все більш і більш далекі об'єкти зеленого кольору.

Вправи на спрямованість уваги: запитайте дитину про конкретний об'єкт і давайте детальну інформацію про цей об'єкт, наприклад, які його характеристики, які його функції тощо.

Ці вправи можна використовувати як у групі, так і вдома. Важливо, щоб вправи були цікавими і різноманітними, щоб дитина мала бажання їх виконувати.

Гра «Натюрморт»

Заздалегідь підготуйте яскраві зображення зі значною кількістю елементів, наприклад, натюрморт. По черзі демонструйте їх дітям упродовж 30 секунд. Завдання – запам'ятати, які саме предмети зображені на картинках. Через 30 секунд сховайте зображення та попросіть учнів назвати всі предмети, які їм

вдалося запам'ятати. Для ускладнення завдання можна запропонувати учням давати короткий опис зображених предметів (наприклад, груша – жовта).

Гра «Не все на місці»

Підготуйте кілька яскравих картинок. На них мають бути зображені предмети, які, на перший погляд, важко помітити. Попросіть дітей детально розглянути зображення, звертаючи увагу на кожен деталь. Запитайте їх про кількість побачених предметів, їхнє розташування тощо.

Усім дітям подобаються розмальовки, адже коли чорно-білий малюнок набуває барв – це надзвичайно цікаво. А ще – таке заняття дозволяє розвивати увагу. Роздайте учням роздруківки з картинками для розмальовування та запропонуйте розфарбувати для початку лише найдрібніші деталі.

Гра «Чи є зміни?»

Розкладіть на парті від 5 до 10 різних дрібних предметів (блокнот, різнокольорові олівці, фломастери тощо). Упродовж 30 секунд учень має уважно роздивитися їх та запам'ятати розташування. Після цього дитина має відвернутися, а ви – перекласти 1-3 предмети на інші місця. І знову в неї є 30 секунд на їх огляд. Коли час сплине, закрийте предмети і запропонуйте дитині назвати ті, які лежать на іншому місці. За кожен правильну відповідь можна отримати 1 бал. Перемагає той, хто назвав усі предмети, що було переміщено.

Вправа «Одне ціле»

Покажіть учням зображення предметів, які розділені на дві частини. Вони складені неправильно. Діти мають знайти пару для кожної частинки зображення. Заздалегідь підготуйте великі та якісні зображення, щоб діти змогли розгледіти кожен деталь.

«Лабіринти» [2]

Робота з лабіринтами розвиває вміння цілеспрямовано зосереджуватися, вести пошук потрібного шляху, оглядаючись, а іноді і повертаючись назад, знаходити найкоротший шлях.

Виконання таких завдань сприяє вдосконаленню якості довільної уваги: поступово збільшує її обсяг, покращує її розподіл, переключення, стійкість.

При перевірці завдання зверніть увагу на те, щоб під час пошуку шляху дитина зупинялася на поворотах і подумки шукала вільний коридор. Зверніть увагу дитини на маленькі хитрощі, наприклад, з деяких лабіринтів можна швидше знайти вихід, якщо прокладати шлях з кінця.

Дошкільна освіта є основою всієї подальшої діяльності людини. Перед вихователями стоїть відповідальне завдання – нехай кожна дитина повністю засвоїть основи.

З огляду на різний рівень підготовки дітей та відмінності в розвитку пам'яті, мислення, уваги вихователям слід звернути увагу на середній рівень підготовки малят.

Тому виникають проблеми з навчанням учнів з високим або низьким рівнем розумової активності. Тому одним із шляхів успішного навчання цих категорій учнів є використання комп'ютерної системи навчання на занятті.

Навчаючись психологічній діяльності високого рівня, вони можуть використовувати комп'ютери для ознайомлення з новими матеріалами, отримання нової інформації та поглиблення знань. Робити більш серйозні справи.

Рівень розумової активності під час навчання низький, і вони можуть користуватися комп'ютером з особистою швидкістю [3].

Використання на занятті комп'ютерних систем тестування та діагностики дозволяє вихователям за короткий час об'єктивно зрозуміти рівень знань вивченого матеріалу та вчасно їх коригувати.

Спостереження за роботою дітей з використанням комп'ютерних технологій показує, що вони не так втомлюються від одноманітної роботи з відпрацювання конкретних навчальних навичок [9].

Розвивати творчість дошкільників дуже важливо не тільки тому, що завдання сучасної освіти — формування творчої особистості, а й тому, що людина, яка вміє творчо мислити, завжди може знайти вихід за незвичних обставин, така людина легше адаптується до життя.

Стрімкий розвиток суспільства, типова ситуація останніх років, потребує пошуку способу позбутися економіки та запровадити нові технології – усе це потребує кардинальних змін в управлінні виробництвом та використанні виробничих ресурсів, враховуючи при цьому творчий потенціал особистості.

Тільки творчі таланти, які вміють створювати, керувати і висувати нові теорії, нові технології, нові напрямки розвитку, можуть знайти вихід зі складних нестандартних ситуацій. Тому надання можливості кожному реалізувати свій творчий потенціал є одним із пріоритетів загальноосвітніх шкіл та позашкільних закладів [5].

Головна мета кожного вихователя садочка– творча особистість дитини. Тому ми повинні надавати великого значення розвитку інноваційних здібностей дошкільників: впроваджувати диференційовані та індивідуалізовані методи навчання дітей, використовувати різні рівні завдань з предметів, вчити їх контролювати себе та один одного.

Творчість — вища форма людської діяльності й самодіяльності.

Творчість — це суто людська діяльність; не лише для створення соціально значущих продуктів, творчістю можна назвати всі «відкриття», які людина робить для себе; майже всі психічні процеси є творчими, за винятком, можливо, автоматизованих дій ;

Творчість – це потреба в самореалізації, у повній і вільній реалізації своїх здібностей і життєвих можливостей.

Творчість – це діяльність зі створення нових і раніше невідомих речей на основі розуміння накопиченого досвіду та формування нових знань, умінь і комбінацій продуктів.

Найважливішим питанням у дослідженні творчості є питання носія творчості, тобто творця. Визначенню поняття творчої особистості в літературі філософії, освіти та психології приділено багато уваги.

Дитяча творчість – це сфера життя дітей. При цьому дитина буде діяти і спілкуватися з дорослими та однолітками.

Найдавніший спосіб навчання дітей – ігри. Ігри доповнюють традиційні форми навчання дітей і сприяють навчальному процесу. У зв'язку з цим особливо важливим є веселе навчання та виховання дітей.

Гра є природною формою навчання дитини та частиною її життєвого досвіду. Вихователі передають знання через ігри, які не тільки задовольняють сьогодні дошкільників, але й враховують їхні майбутні інтереси.

Якщо вихователь використовує ігри на занятті, він організовує навчальну діяльність відповідно до природних потреб дітей.

Інтерес до інформатики та інших дисциплін значною мірою залежить від способу проведення курсу. У курсах інформатики слід якомога ширше використовувати нетрадиційні форми.

Навіть у найкращих курсах елемент обов'язку може перешкодити розвитку ентузіазму до предмета.

Навчальні ігри дають гарну можливість організувати творчість молодших школярів.

Навчальні ігри - творчий засіб навчання, виховання та розвитку здібностей, призначений для розвитку спостережливості, уваги, пам'яті, мислення, мовлення, сенсорної орієнтації, кмітливості та оригінальності, тому їх можна використовувати при викладанні будь-яких предметів у початковій школі.

Сучасна педагогіка використовує форми ігрового навчання, з якої ми бачимо можливість ефективної взаємодії вихователя та дітей, виробничу форму їх обміну та внутрішні елементи їх безпосереднього та випадкового інтересу.

Педагогіка цінує навчальні ігри та їхню роль у системі навчання: «Навчальні ігри, ігрові завдання та навички можуть підвищити сприйняття дітей, урізноманітнити навчальну діяльність дітей, викликати інтерес та виховувати дитячу творчість» [6].

Через показ предметів, ілюстрацій, коротких діалогів діти знайомляться зі змістом навчальної гри, під час якої уточнюються їхні знання та уявлення.

Щоб розкрити процес і правила гри, вихователь повинен дозволити дітям дотримуватися її правил і разом з ними знайти найбільш розумний спосіб досягнення бажаного результату. Його безпосередня участь залежить від віку, рівня підготовки дитини, складності навчального завдання, правил гри.

Основне завдання вихователя - керувати діями гравця за допомогою пропозицій, запитань і нагадувань.

Висновки до другого розділу

Для з'ясування рівня розвитку творчої уяви і фантазії старших дошкільників засобами конструювання було проведено констатувальний експеримент. Проаналізувавши отримані результати, було виявлено, що високий рівень розвитку і низький має однакова кількість дітей, що свідчить про труднощі у розвитку даного психічного процесу в Україні.

Такі результати можуть бути зумовлені нестабільною ситуацією в країні та станом невизначеності самого освітнього процесу. Адже останні роки світ охопила пандемія, а в Україна ще й майже півтора роки перебуває у стані війни. Тому складно зараз приділити достатньо часу роботі на розвитком даного психологічного процесу.

З більшістю завдань у дітей не виникало труднощів, але і помітні були скованість думок, нестача життєвого досвіду чи навіть страх помилитись.

Також отримані результати показали, що дівчата на 10 відсотків краще виконали завдання ніж хлопці. Це може відчити про те, що їм легше адаптуватись до нових реалій сьогодення.

Проаналізувавши науково-методичну та педагогічну літературу було підібрано декілька вправ на розвиток творчої уяви та фантазії старших дошкільників засобами конструювання, що допоможе у розв'язанні проблем пов'язаних фантазуванням та креативом.

ВИСНОВКИ

У ході наукового дослідження були виконані поставлені завдання, спираючись на які можна зробити наступні висновки:

1. Проаналізувавши методичну та психолого-педагогічну літературу дано характеристику поняттю творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. Розкрито сутність понять «уява», «творча уява» та «фантазія». Занурення в історію психології та педагогіки дало змогу ширше та глибше зрозуміти процеси пов'язані з розвитком творчої уяви та фантазії.

2. Висвітлено опис процесу конструювання як засіб розвитку творчої уяви і фантазії у дошкільному віці та його важливість в цей період. Представлено особливості організації та проведення конструкторської діяльності.

3. Охарактеризовано моніторинг стану розвитку творчої уяви та фантазії старших дошкільників. Визначено критерії для з'ясування реального стану цих психічних процесів та які є потреби щодо їх розвитку . Описано ці критерії та показники: високий, середній та низький.

Для з'ясування рівня розвитку творчої уяви та фантазії старших дошкільників засобами конструювання було проведено констатувальний експеримент, результати якого показали, що низький рівень розвитку має 35 % дітей, середній – 30 % і низький – 35 %.

Це свідчить про те, що нинішній стан в країні, невизначеність в організації всіх освітніх аспектів, клімат в родині та моральний стан дітей дуже впливають на їхній розвиток.

Для успішного розвитку творчої уяви у старшому дошкільному віці необхідно дотримання низки педагогічних умов:

– позитивний емоційний настрій та психологічно комфортна обстановка;

- забезпечення інтелектуального та емоційного досвіду, як основи для творчого задуму та матеріалу, необхідного для уяви дитини;
- художньо-ігрова форма організації занять та спільної вільної діяльності дітей та дорослих, орієнтованої на розвиток творчої уяви;
- облік індивідуальних особливостей дитини;
- інтеграція методів взаємодії дорослої та дитини;
- коректне керівництво з боку дорослого.

Творча уява та фантазія є важливими складовими розвитку дитини. Вони дозволяють дитині бачити світ по-новому, розвивати уявлення та здатність мислити креативно.

В умовах війни важко сконцентруватись, але це є необхідним для гармонійного і повноцінного розвитку майбутнього покоління.

Також окремо було проведено порівняння між розвитком хлопців та дівчат в даному віці. Результат такий: у дівчат рівень розвитку творчої уяви та фантазії вище ніж у хлопців на 10 % . Що свідчить про те, що дівчатам легше вдається зануритись в себе, свої думки та не соромитись бути не правою чи зробити помилку.

4. Представлено дидактичні ігри які спрямовані на розвиток творчої уяви та фантазії дітей- старших дошкільників саме засобами конструювання, зокрема конструктором LEGO.

Розвиток творчої уяви та фантазії відбувається в зоні найближчого розвитку, тому важливо надавати дітям можливість вибирати завдання, що відповідають їхньому потенціалу, але є дещо складнішими в порівнянні з тими, які вони можуть виконувати самостійно

Розвиток творчої уяви та фантазії є важливим аспектом дитинства. Це допомагає дітям розвивати креативність, уяву та допомагає вирішувати

проблеми. Завдяки творчості діти можуть розвиватись фізично, розумово та емоційно.

Результати досліджень показують, що конструювання та інші види творчої діяльності, сприяють розвитку творчої уяви та фантазії у дошкільників.

Впровадження таких методів та засобів в практику дошкільної освіти допомагає створювати сприятливе середовище для розвитку творчого потенціалу дітей та формування ключових компетенцій, які необхідні для успішного функціонування в сучасному світі.

У результаті аналізу теоретичного та практичного усі поставлені завдання виконано, мету досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєва О.В. Заняття по конструюванню з використанням LEGO «Будинок, в якому я живу». URL: <https://vseosvita.ua/library/zanatta-pokonstruuvannu-z-vikoristannam-lego-budinok-v-akomu-a-zivu-352874.html> (дата звернення 12.08.2023)
2. Базовий компонент дошкільної освіти України / Наук. кер. Т. О. Піроженко, дійсний член НАПН України, проф., д-р псих. наук.; авт. кол. Баєр О. М., Безсонова О. К., Брежнева О. Г., Гавриш Н. В. та ін. Київ, 2021. 38 с.
3. Барташнікова, І. А. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-7 років. Тернопіль, 2015. 88 с.
4. Басюк Н.А. Сходинки до відповідальності. Київ, 2016. 186 с.
5. Біла І. М. Ранній розвиток як передумова становлення здібностей. 2012. № 4. С. 43-51.
6. Богдан Т. М., Галаган Д. О., Ярошенко Д. М. Використання конструктора LEGO у роботі з дітьми дошкільного віку. Чернігів, 2018. 58 с.
7. Бурова А. Роль дорослого в розвитку творчих ігор. Дошк. виховання. 2007. № 1. С.10-13
8. Веракс М. Діалектичне мислення і творчість. Питання психології. 2010. №4. С. 9 – 13.
9. Виноградська В. Конструктор LEGO як засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку: метод. посібн. для студ. спец. «Дошкільна освіта» та вихователів ЗДО. Прилуки, 2020. 64 с.
10. Власенко О.І. Психологічні спостереження. Київ, 2004. 206 с.

11. Грицкова Ю. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами LEGO-конструювання. Інноваційна педагогіка: зб. наук. праць. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2019. Вип. 12. Т.2. С.106-109.

12. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; МОН України, Київськ. ун-т імені Б. Грінченка. К. : Київськ. ун-т імені Б. Грінченка, 2016. 304 с.

13. Дубровіна І.В. Готовність до школи. Керівництво практичного психолога . 2017

14. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: 2-ге видання. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. 392 с.

15. Загальна психологія: Підручник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005. – 464 с.

16. Загородько О. Розвиток творчих здібностей у дітей дошкільного віку
Педагогіка. Вісник Інституту розвитку дитини. URL:
<http://www.stationline.org.ua/pedagog/85/15513-rozvitok-tvorchix-zdibnostej-uditej-doshkilnogo-viku.html> (дата звернення: 20.01.2020).

17. Кобель Т. О. Гра – творча діяльність дитини : [програма цікавих справ у групі продовженого дня] .Розкажіть онуку. – 2011. № 3. С. 54-56

18. Максименко С. Адаптація дитини до школи. Київ, 2013. 111 с.

19. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.:

Г. В. Беленька, М. А. Машовець; МОН України, Київськ. ун-т імені Б. Грінченка. К. : Київськ. ун-т імені Б. Грінченка, 2016. 352 с.

20. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 рр

Овчарова Р.В. Практична психологія в початковій школі. - М.: ТЦ «Сфера», 2017- 240 с.

21. Павелків Р. В., Цигипало О. П Дитяча психологія. К.: Академ-видав, 2008. 432 с.

22. Педагогіка. Н. Д. Ярмаченко. К.: Вицашкола, 2018. 515 с.

23. Пеккер Т. В., Голота Н. М., Терещенко О. П., Резніченко І. Ю.

Програма розвитку конструктивних здібностей у дітей дошкільного віку «ЛЕГО - конструювання». Київ, 2010. 50 с.

24. Програма розвитку дітей «Українське дошкілля». URL: <https://mon.gov.ua> › osvita (дата звернення 21.07.2023)

25. Салига Н. Естетичне виховання молодших школярів у процесі позаурочної виховної роботи. Молодший школяр : проблеми розвитку / за ред. В.Д. Хруща . Івано-Франківськ, 2006. С. 202-207 .

26. Скрипченко О.В. Вікова та педагогічна психологія/ та ін. Київ. 2017. 399 с.

27. Смагло Н. С. Сучасні аспекти розвитку творчої особистості. Дайджест педагогічних ідей особистості та технологій. 2002. №3. С.32-35.

28. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За редакцією академіка В.І.Бондаря. - Луганськ: Альма-матер, 2003. - 436 с.

29. Сухар В. Л. Конструювання у ДНЗ. Старший вік. Харків: Ранок, 2016. 176 с.

30. Сухенко І. Використання LEGO - конструювання в освітньому процесі

ДНЗ. Вихователь - методист дошкільного закладу. 2012. №2. С. 48–52.

31. Сухенко І. Використання LEGO - конструювання в освітньому процесі

ДНЗ. Вихователь - методист дошкільного закладу. 2012. №3. С. 57–66.

32. Твороговаа Н.О. Конструктивна творчість дошкільників. Х : Вид. група «Основа», 2011. 160 с.

33. Терещенко О. П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності: навчально-методичний посібник. К. : Світич, 2009. 112 с.

34. Шелестова Л. Як допомогти дитині стати творчою особистістю. Київ, 2013. 112с.

35. Шість цеглинок . The LEGO Foundation. Методичні рекомендації. К.,2016, – 35 с.

36. Шкльода А.В. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку. Інформаційний посібник. URL:<https://vseosvita.ua/library/informacijnijposibnik-no1-rozvitok-tvorcihzdibnostej-ditej-doskilnogo-viku-66212.html> (дата звернення 18.05.2023)

37. Шолом Г.І. Використання інноваційних методів навчання на уроках інформатики. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2011. №5(93). с.11-13

38. Hadjiachilleos S., Avraamidou L., Papastavrou S. The Use of Lego Technologies in Elementary Teacher Preparation Journal of Science Education and Technology volume 22, pages 614–629. (2013). URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10956-012-9418-4> (дата звернення 05.08.2023)

39. Fromm E. The creative attitude. Creativity and its cultivayion / Н. Andercon. New York : Harper and Row, 1959. P.44–54

ДОДАТОК А

Визначення рівня сформованості творчих здібностей у вихованців групи №5

Табл. 2.2

№	Ім'я дитини	Завдання				Кількість балів
		№1	№2	№3	№4	
1.	Матвій	1	2	2	1	6
2.	Михайло	3	3	3	3	12
3.	Ярослав	1	1	2	1	5
4.	Діана	3	3	3	3	12
5.	Ілля	3	2	3	3	11
6.	Данило	1	1	3	2	7
7.	Валерія	3	3	3	3	12
8.	Аріна	3	2	3	3	11
9.	Л. Софія	2	3	2	2	9
10.	Мілана	2	3	2	2	9
11.	Анастасія	2	2	2	2	8
12.	Дар'я	2	3	3	2	10
13.	Кирило	1	1	1	1	4
14.	Анна-Софія	3	3	3	3	12
15.	Матвій	2	1	1	1	5
16.	Олександр	2	2	1	3	8
17.	Всеволод	1	2	2	1	6
18.	С. Софія	2	2	2	2	8
19.	Нікіта	1	1	1	1	4
20.	Владислав	2	2	1	1	6

ДОДАТОК Б

Заняття «Країна неіснуючих речей»

Мета: Учити конструювати неіснуючі речі з дрібних деталей конструктора типу SYSTEM за уявою, формувати вміння самостійно формулювати задум, що відрізняється оригінальністю. Стимулювати творчу уяву дошкільників. Виховувати творчу ініціативу; вміння узгоджувати свої дії з діями товаришів. Сприяти словотворенню.

Обладнання: конструктор LEGO.

Хід заняття:

Вихователь пропонує дітям задуматися про призначення речей.

Вихователь: Діти, як ви гадаєте, для чого потрібні стіл, стілець, шафа?

(Діти відповідають). Так, вірно. А чи усі речі, які в нас є, можна застосовувати згідно їх призначення? Наприклад, чи можна на стільці лише сидіти? А якщо поставити на стілець вазон із квітами, тоді він перетворить на підставку для квітів. Тільки шкода псувати меблі. Тому, діти, я пропоную вам сьогодні змайструвати зовсім нові, ще не існуючі речі, які, можливо, стануть нам у пригоді. Але спочатку підготуємо наші пальчики.

Пальчикова гімнастика «Стіл та стілець»

Спочатку ліва рука кується у кулак – це «ніжка» столу. Зверху «ніжка» накривається випрямленою долонею правої руки – це кришка «столу».

Кулачок - це буде ніжка,

А долонька - буде кришка.

Поміняли ручки враз,

Буде інший стіл у нас.

Потім ліва долоня ставиться вертикально, пальці уверх – це «спинка» стільця. До неї приставляється кулачок правої руки – це «сидіння».

Нумо, дітки, молодці,

Посідаймо на стільці.

Небагато треба вміння –

Зробим спинку і сидіння.

Вихователь: Отже, можете починати конструювати. Але не кваптесь, спочатку уявіть, що ви будете будувати.

Діти будують, вихователь ставить спокійну музику, спілкується з дітьми по черзі. Після будування вихователь спонукає дітей дати назви своїм побудовам. Назви теж повинні бути новими. Наприклад: ліжко-драбина, дитина розказує своїм одноліткам коли саме у пригоді нам стане таке ліжко, і як вона його придумала. Заняття закінчується виставкою та фотографуванням робіт.

ДОДАТОК В

Заняття «Чарівна квітка»

Мета: Розширити знання дітей про квітковий світ. Сприяти розвитку пам'яті, зв'язного мовлення. Розвивати конструктивні здібності вихованців, формувати вміння конструювати за темою. Стимулювати творчу уяву дошкільників. Виховувати творчу ініціативу.

Обладнання: LEGO-конструктор (цеглинки, кубики), ілюстрації з зображенням квітів, платівки з записом співу птахів, «Вальсом квітів» П.І.Чайковського.

Хід заняття:

Діти під музику заходять до групової кімнати. Вихователь читає вірш Н. Приходько «При дорозі».

При дорозі польовій

Розцвітає деревій.

Із обох її сторін

Розцвіта гіркий полин.

Жовті квіти у жовтцю,

В конюшини - кашки.

Сині квіти в чебрецю,

Білі -у ромашки.

Розцвітають у траві

Грицики та м'ята.

Ми всі квіти польові

Знаємо, як звати.

Вихователь: Діти, у нас сьогодні з вами незвичне заняття. На вас чекає маленька подорож. Справа в тому, що сьогодні ми з вами вирушимо на квіткову галявину. (Діти заплющують очі, звучить запис співу птахів. Вихователь відкриває ілюстрації з зображенням квітів.)

Вихователь: Малята, подивіться! Як красиво навколо! Ми з вами опинилися на квітковій галявині. Тут ростуть квіти дивовижної краси. Яскраво світить сонечко і все навкруги переливається. Ой, дивіться, ми тут не самі; до нас хтось йде! (З'являється Фея квітів.)

Фея квітів: Добрий день, дітки! Я – Фея квітів! Дуже рада бачити вас на моїй галявині. Чи подобається вам тут? А які з моїх квітів вам вже знайомі? (Відповіді дітей).

Фея квітів: Так, молодці діти! А чи звернули ви увагу, що у кожної квітки свій колір, у якій я її розмальовую своїми чарівними фарбами? Чи знаєте ви, яких кольорів бувають квіти? (Діти відповідають, що знають.)

Фея квітів: Зараз ми це перевіримо. (Фея показує колір, а діти повинні називати квіти до нього. Наприклад: червоний-троянда, мак; білий – ромашка, синій - пролісок, дзвіночок).

Вихователь: Бачиш, фея, які у мене розумні діти. А ще вони і вірші про квіти знають! (Діти читають віршики.)

Фея квітів: Молодці, діти! А зараз я пропоную вам усім на хвилиночку уявити себе квіточками. Для цього ви маєте підвестися й уважно слухати мене та повторювати за мною.

Фізкультхвилинка «На галявині квітки»

На галявині квітки

Розкривають пелюстки.

Ось так, ось так,

Розкривають пелюстки.

(Руки зігнуті до плечей, діти стискають і розпрямляють пальці.)

Вітерець гуляє,

Квіточки хитає.

Ось так, ось так,

Квіточки хитає.

(Нахили тулуба вправо-вліво, вперед-назад.)

А увечері квітки

Закривають пелюстки.

(Діти присідають.)

Фея квітів: Добре, сідайте будь ласка. Діти, а я ось чула, що десь на іншій планеті є така чарівна квітка, яка не росте на землі і її не треба поливати. Що ж це за квітка? Чи не бачили ви її? (Діти відповідають, що не бачили такої квітки.)

Вихователь: Я також чула про таку квітку. Мені про неї розповідав мій добрий знайомий. А планета, на якій він її бачив, називається ЛЕГОЛАНДІЄЮ, адже багато чого, що там є, зроблено з LEGO.

Фея квітів: Ось би і мені, хоча б одним оком, побачити таку квітку.

Вихователь: Діти, а давайте ми зробимо для Феї чарівну квітку.

Діти: Із задоволенням!

Вихователь: Але перш, ніж почати будувати, давайте зробимо пальчикову гімнастику.

Пальчикова гімнастика «Квітка»

Вихідна позиція - долоні підняті вгору, пальці створюють «пуп'янок», основи кистей притиснуті одна до другої. Квітка розпускається - розводимо одночасно пальці рук у боки, а потім зводимо пальці разом.

Вранці сонечко зійшло - розпустилась квітка.

А увечері закрила пелюсточки швидко.

Вихователь: У нас з вами в LEGO- конструкторі є різнокольорові деталі, з яких ми і будемо робити кожний свою чарівну квіточку. Подивіться, вони всі різні за формою, розміром та кольором. Ви можете обирати будь-які деталі. Але спочатку вам потрібно поміркувати, якою буде ваша квітка, уявити її! Давайте пригадаємо, які частини є у квітки. Молодці, діти. Якщо ви вже уявили свою чарівну квітку, можете приступати до її створення. (Діти конструюють під «Вальс квітів» П.І.Чайковського.)

Після закінчення роботи діти розповідають про свою квіточку, яку вони зробили.

Вихователь: Фея! Поглянь, які чарівні квіти зробили наші діти для тебе.

Фея: Так ось вона яка, чарівна квіточка, і в кожного малюка вона своя. Я дуже вдячна вам, діти! Я обов'язково прикрашу вашими квітами свою галявину. А зараз вам вже час повертатися. Я буду ще чекати вас у гості.

Вихователь: Дякуємо й тобі, фея! Ми обов'язково повернемося! Чи не так, діти? До побачення фея! (Діти заплющують очі і повертаються до групи).

ДОДАТОК Г

Заняття «Мій друг з планети LEGOЛАНДІЯ»

Мета: Учити конструювати з деталей конструктора LEGO за темою та умовами, формувати вміння самостійно обирати необхідні деталі. Стимулювати творчу уяву дошкільників. Виховувати творчу ініціативу; вміння узгоджувати свої дії з діями товаришів. Розвивати дрібну моторику рук, конструктивні здібності. Сформувати у дітей стійкий інтерес до конструктивної діяльності; бажання експериментувати, творити, винаходити.

Обладнання: повітряна кулька, аудіо-запис, LEGOша, маленький рюкзак з аркушами паперу, де написані завдання від чаклуна, LEGO-конструктор, корзини.

Хід заняття:

Звучить загадкова музика. На повітряній кулі спускається LEGO – людина, за спиною якої маленький рюкзачок.

Вихователь: Діти, подивіться, до нас хтось летить. Та це ж якийсь інопланетянин! Який же він цікавий, незвичайний! (Звертає увагу на фігурку LEGO - чоловічка). Чим же він незвичайний? Так, він зроблений з деталей конструктора LEGO. І звать його – LEGOша.

LEGOша вітається з дітьми і розповідає сумну історію:

Ось орбіту я змінив,	Завітали би у гості -
До вас, діти, прилетів.	LEGOкексом пригостив.
Бо немає в мене дома –	Все подобалось мені
Злий чаклун так захотів.	На планеті чарівній.
На LEGOЛАНДІЇ я жив,	LEGOквіти й LEGOзвіри
LEGOласощі любив.	Незрівняної краси.

Та ось лихий чаклун з'явився	А я летів і сумував...
І LEGOсвіт враз весь змінився.	Я дуже хочу вже додому,
Щоб я йому не заважав,	Але не впоратись самому.
На Землю він мене заслав,	Чи допоможете мені
Завдань важких надавав,	В такі важкі для мене дні?

Вихователь: Діти, чи допоможемо LEGOші виконати завдання злого чаклуна і повернутися додому? (Діти відповідають, що так). Отже, LEGOша, не засмучуйся і давай свої завдання.

Вихователь дістає з рюкзака завдання і оголошує дітям.

Завдання 1. «Відгадай загадку від чаклуна»:

Червоні, зелені і жовті цеглинки,
 А з них – і будинки, і навіть тваринки,
 Машина, корабель, телега...
 То що ж це, малята? Це - ... (LEGO)

Завдання 2. «Знайди за силуетом»

На аркушах паперу обведено і замальовано силуети фігурок, побудованих з LEGO-конструктора; самі фігурки знаходяться поруч. Дітям потрібно знайти тінь від кожної фігурки.

Завдання 3. «Чарівна доріжка»

З деталей конструктора, які використовувалися у попередньому завданні, дітям потрібно побудувати доріжку, по якій LEGOша відправиться додому, але робити це слід, дотримуючись певного правила: кожна наступна деталь має бути схожою за розміром чи кольором на попередню. Діти по черзі приєднують свої деталі. Вихователь допомагає співвідносити деталі за розміром чи кольором, стежить, щоб діти не сварились.

Вихователь: Молодці, діти! Ви чудово впорались з усіма завданнями, так дружньо і добре працювали. Але напевно трішки втомились, давайте відпочинемо і зробимо фізкультхвилинку.

Фізкультхвилинка «Дружні малята» (вправи виконуються в парах):

Хлопчики й дівчатка	(опускають руки донизу, працюють зап'ястями).
Вміють дружно жити,	
(ритмічно з'єднують пальці рук у «замок»)	Хлопчики й дівчатка
	Вміють дружно жити,
І маленькі пальчики	І маленькі ніжки
Люблять теж дружити	Люблять теж дружити
(ритмічно торкаються однаковими пальцями рук)	(торкаються ніжкою ніжки сусіда).
	Хлопчики й дівчатка
Один, два, три, чотири, п'ять –	Вміють дружно жити
Починаєм рахувать.	І маленькі спинки
	Люблять теж дружити
Один, два, три, чотири -	
Всі рахунок закінчили.	(труться спинками).

Вихователь: Діти, LEGOша дякує вам за допомогу, але він знову щось засмучений. Справа в тому, що він побачив, яка наша група дружня, а на своїй планеті у нього зовсім немає друзів. Давайте допоможемо йому і сконструюємо для нього друзів. Але як і ми з вами різні, несхожі один на одного, так і друзі LEGOші мають бути різними.

Отже, перед вами знаходяться корзини з деталями LEGO, їх багато і вони різні за розміром, формою, кольором (цеглинка квадратна, цеглинка кругла, різні пластини, фіксатори, шестерінки, колеса). Не обов'язково використовувати їх усі. Саме з них ви і будете робити друзів для LEGOші.

Але не кваптеся, спочатку поміркуйте і уявіть, яким буде ваш друг. Уявили? Тож починайте працювати.

Вихователь: Я бачу, що всі вже виконали завдання, тому несіть свої роботи на килим, наш LEGOша вже зачекався! Які дивовижні у вас чоловічки. Міцні, красиві, усі різні. А як звати кожного з них? А що вони люблять? (Відповіді дітей). Як цікаво ви про них розповіли! LEGOші вони дуже подобаються, він дякує вам і сподівається, що ще завітає до вас у гості. А зараз ви можете пограти з LEGOшею і його LEGO-друзями, а потім ми посадимо їх у корзину, попрощаємось з ними і відправимо додому, у чарівну LEGOЛАНДІЮ.